

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

## **Yttrande över promemorian Kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt**

### **Synpunkter från Jönköpings kommun**

Jönköpings kommun välkomnar att kommuner och regioner får större möjligheter att bidra till finansieringen av flyglinjer med allmän trafikplikt. Samtidigt väcker promemorian en fråga som inte får tappas bort i diskussionen: vilket ansvar staten är beredd att ta för att säkerställa tillgängligheten i hela landet.

För Jönköpings kommun handlar frågan inte i första hand om vem som ska betala. Det handlar om möjligheten för människor att bo, arbeta och etablera verksamheter också utanför storstadsregionerna. Tillgänglighet är en förutsättning för tillväxt, jobb och utveckling i hela Sverige.

Vi ser en risk att kommunal och regional medfinansiering över tid leder till att staten tar ett steg tillbaka från sitt ansvar. Om kommuner och regioner förväntas finansiera sådant som tidigare betraktats som en nationell angelägenhet riskerar skillnaderna mellan olika delar av landet att öka.

Dagens kriterier för allmän trafikplikt behöver också ses över. Samhället ser annorlunda ut idag än när modellen utformades. Beredskap, totalförsvaret, robusta transporter och företagens behov av nationella och internationella kontakter har fått en allt större betydelse. Kommunal och regional medfinansiering kan vara ett viktigt komplement. Men den kan inte ersätta ett tydligt statligt ansvar. Innan vi diskuterar finansieringen behöver vi vara överens om statens ansvar för att hela Sverige ska fungera och hålla ihop.

### **Ökade möjligheter till regional medfinansiering är positivt**

Jönköpings kommun ställde sig i sitt yttrande över Trafikverkets rapport 2025 positivt till att kommuner och regioner ges möjlighet att medfinansiera och upphandla flyglinjer med allmän trafikplikt utifrån regionala behov. Det sågs även som positivt att det skapas möjligheter att förstärka trafikutbudet på befintliga statligt upphandlade linjer.

Jönköpings kommun vidhåller denna uppfattning. Förslagen i promemorian ger kommuner och regioner ökade möjligheter att påverka flygtrafikutbudet och säkerställa tillgänglighet i situationer där marknaden inte kan

upprätthålla önskvärda flygförbindelser. Möjligheten att komplettera det statliga flygutbudet kan bidra till förbättrad tillgänglighet för såväl näringsliv som invånare.

### **Statens ansvar för nationell tillgänglighet måste stärkas**

Jönköpings kommun bedömer att promemorian inte fullt ut hanterat de utmaningar som den svenska flygmarknaden och det regionala flygplats-systemet står inför. De senaste årens försämrade säkerhetspolitiska läge, ökade krav på beredskap och förändrade förutsättningar på flygmarknaden talar för att statens ansvar för nationell tillgänglighet behöver stärkas.

Även om kommuners och regioners medverkan beskrivs som frivillig finns risk att förslaget i praktiken leder till en ansvarsförskjutning från staten till kommuner och regioner. Staten kan i ökad utsträckning komma att hänvisa till möjligheten för kommuner och regioner att själva initiera och finansiera flyglinjer när behov uppstår. Jönköpings kommun anser därför att kommunal och regional finansiering ska ses som ett komplement till, och inte ersättning för, statens ansvar för flygtrafikförsörjningen.

### **Tillgänglighetsmodellen behöver moderniseras**

Enligt promemorian är det inte aktuellt att förändra Trafikverkets tillgänglighetsmodell. Jönköpings kommun anser dock att modellen och de kriterier som ligger till grund för beslut om allmän trafikplikt bör ses över. Nuvarande modell speglar inte i tillräcklig omfattning dagens behov av tillgänglighet, regional utveckling, beredskap och totalförsvarsplanering. Fler flyglinjer bör kunna omfattas av statlig allmän trafikplikt, särskilt förbindelser till Stockholm Arlanda som utgör landets viktigaste nationella och internationella flygnav.

Fler flyglinjer bör kunna omfattas av statlig allmän trafikplikt när de bedöms ha betydelse för nationell och internationell tillgänglighet. För Jönköpings kommun illustrerar förbindelser till Stockholm Arlanda behovet av ett regelverk som bättre fångar dagens förutsättningar för arbetsmarknad, näringsliv, beredskap och internationella kontakter. Frågan är inte i första hand vilka enskilda flyglinjer som ska omfattas av allmän trafikplikt, utan att kriterierna utformas på ett sätt som gör det möjligt att pröva tillgänglighetsbehov utifrån dagens samhällsutmaningar och inte enbart utifrån de förutsättningar som rådde när modellen utformades.

Jönköpings kommun anser vidare att Sverige bör tillämpa samma restidsgräns som följer av EU:s lufttrafikförordning vid bedömningen av alternativa transportslag. Den i Sverige tillämpade fyratimmarsgränsen riskerar

att begränsa möjligheterna att införa allmän trafikplikt i områden där tillgängligheten med tåg i praktiken inte är tillräcklig. En anpassning till EU:s tretimmarsgräns skulle skapa mer likvärdiga förutsättningar med övriga medlemsstater.

### **Möjligheten att etablera nya flyglinjer bör breddas**

Jönköpings kommun ser positivt på att kommuner och regioner ges möjlighet att ansöka om allmän trafikplikt för ytterligare flyglinjer. Samtidigt bedöms de föreslagna kriterierna vara så omfattande och restriktiva att möjligheterna att etablera nya flyglinjer i praktiken riskerar att bli begränsade. Detta gäller särskilt internationella linjer till större europeiska nav såsom Köpenhamn, Frankfurt eller Amsterdam. Trafikverkets bedömning ska bland annat beakta alternativa transportmöjligheter och befintliga flygförbindelser, vilket kan innebära att regionala initiativ får svårt att godkännas.

### **Regelverket behöver bli tydligare och mer rättssäkert**

Jönköpings kommun är även tveksamt till att kommuner och regioner, utöver Trafikverkets prövning, också ska behöva visa att det föreligger särskilda skäl för att frånga lokaliseringsprincipen. Kommunen ska dels bedöma om särskilda skäl föreligger, dels ta fram underlag som visar att åtgärden är nödvändig enligt Trafikverkets prövning. Dessa bedömningar riskerar att överlappa varandra och skapa rättslig osäkerhet. Jönköpings kommun anser därför att bestämmelsen bör förtydligas eller förenklas så att det tydligare framgår vilka omständigheter som ska anses utgöra särskilda skäl.

Jönköpings kommun ifrågasätter också om den föreslagna svarstiden om fyra veckor är tillräcklig. Beslut om medfinansiering eller upphandling av flygtrafik kan kräva beredning och beslut i flera kommunala och regionala organ, vilket ofta innebär längre handläggningstider.

### **Kommunernas och regionernas roll behöver analyseras vidare**

Vidare är Jönköpings kommun tveksamt till att Trafikverket ensidigt ska fastställa kostnaderna för kommunal eller regional medfinansiering utan möjlighet till överprövning eller överklagande. Eftersom kostnadsberäkningen får direkt ekonomisk betydelse för den berörda kommunen eller regionen bör möjligheten till insyn, dialog och prövning stärkas.

Jönköpings kommun anser dessutom att det tydligare bör framgå att kommunen eller regionen har rätt att avstå från att ingå finansieringsavtal efter det att Trafikverkets prövning och kostnadsberäkning genomförts. Den föreslagna processen framstår i dag som otydlig och riskerar att skapa osäkerhet kring de ekonomiska åtagandena.

Jönköpings kommun anser också att eventuella överklaganden av beslut enligt regelverket bör prövas av allmän förvaltningsdomstol i stället för av regeringen. En domstolsprövning skulle stärka rättssäkerheten, öka förutsebarheten och bidra till en tydligare rollfördelning mellan rättstillämpning och politiska ställningstaganden.

Promemorian analyserar inte heller i någon större utsträckning hur förslaget kan påverka konkurrensförhållandena mellan olika flygplatser. Om kommuner och regioner ges möjlighet att finansiera egna flyglösningar kan detta få konsekvenser för konkurrensen mellan närliggande flygplatser. Frågan bör därför belysas ytterligare.

Jönköpings kommun ser även behov av en närmare analys av om kommuner och regioner bör ha rollen som upphandlande myndighet och avtalspart för flyglinjer. Upphandling och förvaltning av flygtrafik är en komplex verksamhet som kräver särskild kompetens och betydande administrativa resurser. Det kan därför finnas skäl att överväga om staten även fortsättningsvis bör ha en mer aktiv roll i dessa processer.

### **Ytterligare vägledning behövs kring statsstödsreglerna**

Slutligen bedömer Jönköpings kommun att promemorians beskrivning av statsstödsregelverket är otillräcklig. Att villkoren för allmän trafikplikt enligt EU:s lufttrafikförordning är uppfyllda innebär inte automatiskt att ersättningen till ett flygbolag är förenlig med EU:s statsstödsregler. Kommuner och regioner kommer därför även fortsättningsvis att behöva hantera komplexa statsstödsfrågor. Ytterligare vägledning bör därför tas fram innan regelverket träder i kraft.

Mot denna bakgrund anser Jönköpings kontor att promemorian innehåller flera positiva inslag som stärker det regionala inflytandet över flygtrafiken, men att förslaget behöver utvecklas för att säkerställa ett fortsatt starkt statligt ansvar, ökad rättssäkerhet och bättre förutsättningar för kommuner och regioner att faktiskt använda de möjligheter som föreslås.

## **JÖNKÖPINGS KOMMUN**

Mona Forsberg (S)  
*Kommunalråd*

Thomas Bergholm  
*Tf. Stadsdirektör*